

Оглядова стаття (Review article)

<http://doi.org/10.32752/2786-5185-2024-4-1-31-42>

УДК 343.9.022:343.6:343.9-058.17:316.624.2:316.344.7

ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МАРГІНАЛЬНИМИ ГРУПАМИ

PREVENT OF VIOLENT CRIMES COMMITTED BY MARGINAL GROUPS

Олександр Джужа¹, Віталій Василевич²

Національна академія внутрішніх справ

(пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна, 03035)

Oleksandr Dzhuzha, Vitaliy Vasilevich

National Academy of Internal Affairs

(1, Solomjanska Sq., Kyiv, Ukraine, 03035)

Отримано: 20.11.2023. Затверджено: 13.01.2024

АНОТАЦІЯ

У статті наведено, що соціальне розшарування, зміни ціннісних орієнтацій, масова десоціалізація та незаконна міграція в країні створили передумови для посилення маргіналізації суспільства. Внаслідок таких глобальних процесів виникли особи із низьким рівнем правосвідомості, які відзначаються нормативно-правовою невідповідністю та внутрішньою відмовою від підкорення нормам права, тобто ці особи перебувають на межі правомірної поведінки. Вони сліdkують за нормами права лише зі страху перед покаранням за свої протиправні дії. Автор пропонує низку заходів для подальшого розвитку суспільних відносин та усунення чи нейтралізації детермінант злочинності. Зазначено напрями впливу держави та громадських організацій на поведінку громадян із дотриманням норм права. Стійка правомірна поведінка, як сукупність вчинків, не може миттєво перетворитися на протиправну — це відбувається під впливом певних чинників. Таким чином, держава може впливати на поведінку громадян для запобігання небажаній модифікації їхніх правових та ціннісних орієнта-

¹ доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України; orcid 0000-0003-1347-4937; e-mail: ddt0099@gmail.com

² доктор юридичних наук, професор; orcid 0000-0001-9351-4219; e-mail: vavian3@ukr.net

цій. Державна політика в цьому напрямі повинна включати заходи з прогнозування, запобігання та зменшення впливу умов, що формують маргінальну свідомість, а також усунення маргінальних установок та їхніх наслідків. Серед заходів запобігання формуванню маргінальної поведінки населення України виділяють заходи, спрямовані на створення сприятливих умов для всіх членів суспільства та зменшення впливу негативних явищ (прийняття необхідних нормативно-правових актів, зменшення розшарування українського суспільства, підвищення рівня життя нижчих верств населення, поліпшення діяльності основних соціальних інститутів тощо). Крім того, важливими напрямками загального соціального запобігання маргінальній поведінці населення є забезпечення поваги прав та свобод людини, прийняття нормативно-правових актів, що відповідають вимогам правової держави, запобігання кримінальним правопорушенням, підвищення правової культури та свідомості громадян, зміцнення законності, правопорядку, дисципліни тощо.

Ключові слова: маргінал; маргінальність; маргінальна група; насильницькі кримінальні правопорушення; запобігання злочинності.

ABSTRACT

The article states that social stratification, changes in value orientations, mass desocialization, and illegal migration in the country have created prerequisites for increased marginalization of society. As a result of such global processes, individuals with a low level of legal awareness have emerged, who are characterized by legal uncertainty and an internal refusal to obey the rules of the law, i.e., these individuals are on the verge of lawful behavior. They follow the rules of the law only out of fear of punishment for their illegal actions. The author offers a number of measures for the further development of social relations and the elimination or neutralization of the determinants of crime. The areas of influence of the state and public organizations on the behavior of citizens in compliance with the norms of law are indicated. Persistent legal behavior, as a set of actions, cannot instantly turn into illegal behavior — it happens under the influence of certain factors. Thus, the state can influence the behavior of citizens to prevent unwanted modification of their legal and value orientations. State policy in this direction should include measures to predict, prevent and reduce the impact of conditions that form marginal consciousness, as well as the elimination of marginal attitudes and their consequences. Among the measures to prevent the formation of marginal behavior of the population of Ukraine, there are measures aimed at creating favorable conditions for all members of society and reducing the impact of negative phenomena (adopting the necessary regulatory and legal acts, reducing the stratification of Ukrainian society, raising the standard of living of the lower strata of the population, improving the activities of the main social institutions etc.). In addition, important areas of general social prevention of marginal behavior of the population are ensuring respect for human rights and freedoms, adoption of normative legal acts that meet the requirements of the rule of law, prevention of criminal offenses, improvement of legal culture and awareness of citizens, strengthening of legality, law and order and discipline, etc.

Key words: marginal; marginality; marginal group; violent criminal offenses; crime prevention.

I. ВСТУП

Прискорення процесу європейської інтеграції України вимагає впровадження в правоохоронну практику визнаних світовим співтовариством стандартів захисту прав і свобод людини. Демократичні зміни в Україні нерозривно пов'язані із гуманізацією соціальних відносин, оскільки життя та здоров'я людини, її честь та гідність, недоторканність і безпека вважаються найвищою соціальною цінністю. Вплив глобалізації світової економіки і науково-технічного прогресу, взаємодія різних соціальних груп у всьому світі, викликають поступові зміни у системі цінностей, особистих і громадських орієнтирах, деформацію соціальних структур і культурної ментальності. Це призводить до виникнення різних протестних явищ і процесів.

Порушення принципу рівності, різке соціальне розмежування, безробіття, інфляція, корупція та бідність — ці соціальні явища стають визначальними на сучасному етапі та сприяють появі значної кількості дезадаптованих осіб, які опиняються на «узбіччі» економічних процесів — маргіналів. Зокрема, особливе місце серед цих проблем займає поширення процесу маргіналізації суспільства в Україні, яке викликано деформацією базових державних та громадських інститутів, руйнуванням соціокультурних, ідеологічних, політичних і економічних основ життя, втратою ціннісних орієнтацій та невпевненістю людей у власному майбутньому та можливості забезпечити повноцінну освіту для своїх дітей, стрімким погіршенням рівня життя населення країни. Ці зміни у суспільстві ведуть до таких негативних явищ, як наркотизація, алкоголізація населення, проституція, збільшення кількості бездомних та безробітних, а також зростання кількості людей із психічними захворюваннями.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Основною метою цієї роботи є обґрунтування необхідності та формування науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення правового механізму запобігання корисливо-насильницьким порушенням, вчинюваним організованими та маргінальними групами, а головним завданням — розкриття соціально-правової природи суб'єктів вказаного виду злочинності та доведення їх суспільної небезпеки у контексті посягань на національну безпеку України.

У процесі дослідження було використано діалектичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ у їх суперечностях, розвитку та змінах, що надає можливість об'єктивно оцінити рівень, дієвості щодо законодавства у сфері оптимізації кримінальної системи, а також недолік в системі, які існують сьогодні. За допомогою формально-логічного методу виявлено елементи правового механізму оптимізації системи правоохоронних органів. Порівняльно-правовий метод використано під час аналізу чинного законодавства; статистичний — для аналізу емпіричних даних і в процесі дослідження статистичного матеріалу; формально логічний — під час визначення основних напрямів наукової роботи й головних проблемних питань. Теоретичним підґрунтям являються праці українських та іноземних учених присвячені оптимізації правоохоронних органів.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Останні події в нашій країні, які безпосередньо пов'язані із значним зростанням криміногенних загроз, вимагають негайного вжиття комплексу заходів для адаптації превентивної практики до нових викликів. Це зумовлено впливом різноманітних факторів, насамперед політичних (у тому числі внутрішньо- та зовнішньо-геополітичних), економічних і правових, та проявляється у зростанні соціальної напруженості, активному виникненні кримінальних явищ, що не є типовими для української криміногенної ситуації взагалі.

Зокрема, слід звернути увагу на той факт, що у 2023 році кількість випадків викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї значно збільшилась. За статтею 262 Кримінального кодексу (КК) України таке зростання склало 3,6 рази, порівняно з 2021 роком (відповідно, 174 та 48 випадків). Щодо статті 263 КК України, то органами охорони правопорядку зафіксовано збільшення на 16,8% (з 4067 до 4735 злочинів). Ці показники порівняно з 2013 роком зросли більш як у 100 разів. Зацікавлюючими в контексті цієї статті є також дані про кількість злочинів, що стосувалися посягань на життя і здоров'я особи (статті 115–145 КК України). Так, у 2022 році зареєстровано 43 тис. 199 таких кримінальних правопорушень (на 28,4% більше,

ніж у 2021 році)¹, тоді як у 2013 році їх було 71 тис. 749 (приблизно така ж сама кількість за питомою вагою в структурі загальної злочинності, як у 2022 році)².

Якщо ж корисливо-насильницьку злочинність розглянути з огляду на вчинення кримінальних правопорушень за участі неповнолітніх, то характеристика цієї кримінологічної ситуації є наступною: у 2013 році зазначеною категорією осіб було вчинено 8 тис. 781 кримінальне правопорушення або 4,1% від загальної кількості зареєстрованих в Україні злочинів; при цьому було виявлено лише 7 тис. 360 неповнолітніх злочинців³; у 2023 році з боку вказаних суб'єктів було зареєстровано 2 тис. 367 (1,7% у структурі загальної злочинності); при цьому виявлено 1 тис. 844 особи, які вчинили зазначені правопорушення⁴.

Вивчаючи превентивні заходи у сфері протидії кримінальним правопорушенням, Б. М. Головкін розглядає систему дій, спрямованих на виявлення та ліквідацію причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, а також на позитивний вплив на поведінку осіб, які мають тенденцію до порушення кримінального законодавства. Метою запобігання злочинам є недопущення їх вчинення. Якщо запобігти вчиненню злочинів не вдалося, тоді починається протидія їм⁵.

На думку О. М. Джужі, у широкому сенсі спеціально-кримінологічне запобігання злочинам полягає у: 1) цілеспрямованому здійсненні цього виду запобіжної діяльності як функції; 2) зв'язку з елементами системи «по горизонталі» (взаємодія) і «по вертикалі» (підпорядкування); 3) неухильному виконанні команд управляючого механізму системи; 4) виборі лінії поведінки відповідно до стану об'єкта профілактичного впливу⁶. У свою чергу О. М. Бандурка визначив їх як «комплекс перспективних соціально-економічних і культурно-виховних заходів,

¹ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262

² Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013 року. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=185282

³ Там само.

⁴ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262

⁵ Голіна В. В., Головкін Б. М. (ред.) (2014). Кримінологія: підручник. Харків: Право. 440 с.

⁶ Джужа О. М. (ред.) (2009). Кримінологія: навч. посіб. Київ: Прецедент. 348 с.

спрямованих на подальший розвиток і вдосконалення суспільних відносин й усунення або нейтралізацію причин та умов злочинності»¹.

З огляду на наведене вище, важливо розглядати не лише заходи щодо запобігання кримінальним правопорушенням, які вчиняються маргінальними групами, і їхню профілактику чи припинення. Насамперед, слід зосередитися на комплексі перспективних заходів у сфері соціально-економічного та культурно-виховного розвитку, спрямованих на подальше вдосконалення суспільних відносин і усунення чи нейтралізацію причин і умов злочинності. Отже, вирішальна роль у поступовому зменшенні соціальних конфліктів у всіх сферах соціального життя належить розумній господарсько-організаційній та культурно-виховній діяльності державних органів, підприємств, установ, фірм, громадських організацій. Іншими словами, ключову роль у запобіганні кримінальним правопорушенням відіграє фактично практична діяльність, орієнтована на превентивні заходи.

На думку О. М. Бандурки у загальному вигляді до системи суб'єктів запобігання злочинам належать органи і служби, які:

- визначають політику захисту прав і свобод людини і громадянина, жертв злочинних посягань, віктимологічні засади запобігання, основні його напрями, завдання, форми і методи;
- здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання;
- виявляють криміногенні фактори, що їх обумовлюють;
- безпосередньо реалізують заходи з реагування на окремі злочини².

Враховуючи результати проведеного аналізу, можна висунути на розгляд таку організаційну схему суб'єктів спеціально-кримінологічного запобігання злочинам, що вчиняються маргінальними групами:

- державні органи, які визначають державну політику у сфері захисту прав і свобод людини та жертв злочинів, боротьби (у тому числі і запобігання злочинам) зі злочинністю;
- державні органи, які здійснюють координацію діяльності у сфері протидії злочинності та запобігання злочинам;

¹ Бандурка А. М., Давиденко Л. М. (2003). Преступность в Украине: причины и противодействие: монография. Харків: Основа. 368 с.

² Там само.

- державні органи, які здійснюють правоохоронну діяльність у сфері боротьби зі злочинністю;
- органи, напрями діяльності яких не пов'язані із запобігання злочинам, водночас їх діяльність безпосередньо впливає на усунення причин та умов злочинів і захисту жертв злочинів.

Спеціально-кримінологічне запобігання злочинам, яке реалізується правоохоронними органами, є унікальною ініціативою з проведення комплексу спеціальних заходів інноваційного характеру. Головна мета цієї діяльності полягає в розробці та виконанні нетрадиційних стратегій, спрямованих на виявлення осіб та груп, які мають підвищений ризик маргіналізації, а також вплив на них для відновлення чи активізації їх захисних властивостей і подальшої демаргіналізації. Основні завдання включають у себе уникнення, усунення або нейтралізацію детермінаційного комплексу маргінальності, а також активну участь у розробці та вдосконаленні вже існуючих спеціальних видів, форм і методів підвищення захисних можливостей потенційних жертв, зокрема осіб, що перебувають у маргінальних групах.

У той самий час, хоча були ухвалені правові акти, що регулюють функціонування Національної поліції України (такі як: Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 р. № 580¹, Положення про Національну поліцію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877², Положення про Департамент патрульної поліції, затверджене наказом Національної поліції України від 06 листопада 2015 р. № 73³, Положення про Департамент превентивної діяльності, затверджене наказом Національної поліції України 27 листопада 2015 р. № 123⁴), залишається не повною мірою врегульованою організація превентивної діяльності Національної поліції України загалом, так і ювенальної превентивної діяльності

¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

² Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінет Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п#Text>

³ Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції: наказ Національної поліції України від 06.11.2015 № 73 (у редакції наказу від 01.04.2020 № 272). URL: https://patrolpolice.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Polozhennya_pro_DPP_zi_zminamy_vid_01_04_2020_compressed.pdf

⁴ Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ Національної поліції України 27.11.2015 № 123. *Окреме видання.*

зокрема¹, що є одним з ключових напрямків формування маргінальних злочинних груп. На сьогодні відсутнє Положення про організацію превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України, яке б передбачало чітку інструкцію з організації діяльності превентивної служби Національної поліції України, їх взаємодії з іншими державними та громадськими органами, завдання, функції та тактику дій щодо організації превентивної діяльності різних підрозділів Національної поліції України, а також Положення про Управління ювенальної превенції.

Відповідно до Положення про Департамент превентивної діяльності, затвердженого наказом Національної поліції України 27 листопада 2015 р. № 123, у структурі Національної поліції України створено Департамент превентивної діяльності. Департамент превентивної діяльності у межах компетенції реалізує державну політику у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї².

Також варто зазначити, що відповідно до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» (2015 р.)³, статті 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (1995 р.), статті 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017 р.)⁴ та низки інших нормативно-правових актів, з метою вдосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції та приведення нормативно-правових актів МВС, які регулюють діяльність Національної поліції, у відповідність до законодавства України, наказом МВС від 19 грудня 2017 р. № 1044 було затверджено Інструкцію з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, основними

¹ Сюравич В. Г. (2017). Напрями вдосконалення ювенальної превентивної діяльності Національної поліції. *Захист прав людини в контексті реформування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції*: зб. тез доп. круглого столу (Київ, 1 черв. 2017 р.). Київ: НАВС, 2017. С. 74–77.

² Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ Національної поліції України 27.11.2015 № 123. *Окреме видання*.

³ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

⁴ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

завданнями яких є: 1) профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; 2) ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики; 3) участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; 4) вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми; 5) вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; 6) провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти.

Запобігання вчиненню злочинів дітьми передбачає в собі комплекс методів, форм та заходів профілактичної діяльності, яка є частиною широкого спектру соціальних ініціатив і є основним напрямом протидії злочинності в цілому. Отже, реформи в державі повинні перш за все спрямовуватися на захист прав і законних інтересів дітей, а також на запобігання порушенням їх прав. Сучасні реалії, які в першу чергу негативно впливають на дітей, створюють невизначені умови. Це обов'язково вимагає від суспільства і держави негайних заходів для виправлення ситуації, оскільки майбутнє України значною мірою залежить від стану та перспектив розвитку молодого покоління, що за певних умов більше схильне до маргіналізації¹. Якщо діти будуть відсторонені від виробничого та духовного життя, то перспективи для такої держави будуть неясними. Тому Конституція України (ст. 51) закликає до охорони «сім'ї, дитинства, материнства і батьківства» державою.

До числа спеціально-кримінологічних заходів запобігання злочинам, які вчиняються особами з маргінальною поведінкою, слід віднести ініціативи з уникнення алкоголізму, наркоманії та інших захворювань, що значно впливають на маргіналізацію відповідних осіб.

¹ Скляр О. Г. (2012). Попередження маргіналізації підлітків засобами сценарного підходу. *Актуальні проблеми психології*. Т. 7. Вип. 28. С. 210–218.

Одержуючи увесь час зростаючу кількість осіб, які страждають від хронічного алкоголізму та наркоманії, а також ураховуючи вплив цих явищ на рівень злочинності, обґрунтовано, по-перше, направити їх на обов'язкове лікування за рішенням суду (звісно, за умови наявності відповідних підстав); по-друге, розглянути можливість створення лікувально-виховних установ для осіб, які страждають від алкоголізму та наркоманії, під керівництвом Міністерства юстиції України або Міністерства охорони здоров'я.

Праця з виявлення осіб, які призводять аморальний спосіб життя, має бути визначена відповідно до того, до якої умовної групи — «відкриті» чи «приховані» — вони відносяться. «Відкриті» — це особи, які постійно знаходяться на виду, і до них, у першу чергу, відносяться безробітні та молодь, що не отримує освіти, алкоголіки, наркомани, які перебувають на обліку в органах охорони здоров'я та поліції. «Приховані» — це ті, які приховують свій спосіб життя. До них належать, насамперед, гомосексуалісти, особи з іншими статевими відхиленнями, інші особи із статевими відхиленнями (наприклад, педофіли, повії тощо).

IV. ВИСНОВКИ

Виходячи з отриманих результатів аналізу наукової літератури, практики досудового розслідування та інших важливих джерел кримінологічної інформації, можна визнати, що без внесення змін до чинного законодавства України, пов'язаного з кримінально-правовим і кримінально-процесуальним захистом особи, суспільства і держави від незаконних посягань, зокрема без встановлення на рівні законодавства обов'язку для учасників сторони обвинувачення в кримінальному провадженні виявляти причини та умови, що сприяли вчиненню конкретного злочину, і реагувати на них відповідними процесуальними рішеннями, буде надзвичайно складно та малоефективно реалізувати дії з превентивного заходу стосовно корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, які вчиняються маргінальними, а особливо організованими, групами. Також буде важко зменшити потенційні та реальні загрози, пов'язані з національною безпекою України в умовах воєнної агресії та серйозного порушення міжнародного права державою-агресором та її союзниками.

Відзначимо, що є необхідність у введенні офіційного статистичного обліку маргінальних груп для правоохоронних органів. Це дасть змогу сформувавши об'єктивну картину щодо вчинення ними злочинів, виявити зміни у їхній спрямованості та визначити найбільш криміногенні категорії серед цих груп осіб. На підставі цих даних можна буде розробляти та впроваджувати адекватні заходи превентивного характеру.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бандурка А. М., Давиденко Л. М. (2003). Преступность в Украине: причины и противодействие: монография. Харків: Основа. 368 с.
2. Голіна В. В., Головкін Б. М. (ред.) (2014). Кримінологія: підручник. Харків: Право. 440 с.
3. Джу́жа О. М. (ред.) (2009). Кримінологія: навч. посіб. Київ: Прецедент. 348 с.
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013 року. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=185282
5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262
6. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
7. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції: наказ Національної поліції України від 06.11.2015 № 73 (у редакції наказу від 01.04.2020 № 272). URL: https://patrolpolice.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Polozhennya_pro_DPP_zi_zminamy_vid_01_04_2020_compressed.pdf
8. Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ Національної поліції України 27.11.2015 № 123. *Окреме видання.*
9. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінет Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-p#Text>
10. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
11. Скляр О. Г. (2012). Попередження маргіналізації підлітків засобами сценарного підходу. *Актуальні проблеми психології*. Т. 7. Вип. 28. С. 210–218.
12. Сюравич В. Г. (2017). Напрями вдосконалення ювенальної превентивної діяльності Національної поліції. *Захист прав людини в контексті реформування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції*: зб. тез доп. круглого столу (Київ, 1 черв. 2017 р.). Київ: НАВС. С. 74–77.

REFERENCES

1. About the National Police: Law of Ukraine dated July 2, 2015 No. 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> [In Ukrainian].
2. Bandurka A. M., Davidenko L. M. (2003). *Prestupnost v Ukraine: prichiny i protivodeystviye* [Crime in Ukraine: causes and counteraction]: monograph. Kharkiv : Osnova. 368 p. [In russian].

3. Dzhuzha O. M. (ed.) (2009). Kryminolohiya [Criminology]: education manual. Kyiv: Precedent. 348 p. [In Ukrainian].
4. Holina V. V., Holovkin B. M. (ed.) (2014). Kryminolohiya [Criminology]: textbook. Kharkiv: Pravo. 440 p. [In Ukrainian].
5. On approval of the Regulations on the Department of Preventive Activities of the National Police of Ukraine: Order of the National Police of Ukraine dated November 27, 2015 No. 123. *Separate edition* [In Ukrainian].
6. On approval of the Regulation on the Patrol Police Department: Order of the National Police of Ukraine dated November 6, 2015 No. 73 (as amended by Order No. 272 dated April 1, 2020). URL: https://patrolpolice.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Polozhennya_pro_DPP_zi_zminamy_vid_01_04_2020_compressed.pdf [In Ukrainian].
7. On approval of the Regulation on the National Police: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 28, 2015 No. 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п#Text> [In Ukrainian].
8. On preventing and countering domestic violence: Law of Ukraine dated December 07, 2017 No. 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> [In Ukrainian].
9. Single report on criminal offenses for January-December 2013. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=185282 [In Ukrainian].
10. Single report on criminal offenses for January-December 2022. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262 [In Ukrainian].
11. Sklyar O. H. (2012). Poperedzhennya marhinalizatsiyi pidlitkiv zasobamy stsenarnoho pidkhdou [Preventing the marginalization of adolescents by means of a scenario approach]. *Actual problems of psychology*. Vol. 7. Issue 28. pp. 210–218 [In Ukrainian].
12. Syuravchuk V. G. (2017). Napryamy vdoskonalennya yuvenalnoyi preventyvnoyi diyalnosti Natsionalnoyi politysiyi [Directions for improving juvenile preventive activities of the National Police]. *Zakhyst prav lyudyny v konteksti reformuvannya pidrozdiliv preventyvnoyi diyalnosti Natsionalnoyi politysiyi [Protection of human rights in the context of reforming the units of preventive activities of the National Police]*: coll. theses add. round table (Kyiv, June 1, 2017). pp. 74–77 [in Ukrainian].